

بررسی تاثیر آموزش پیش دبستانی بر آگاهی‌های بهداشتی دانش آموزان اول ابتدایی

سیدحمید شریف نیا^۱، حمید حجتی^۲، مسعود شریف نیا^۳

تاریخ دریافت: ۸۹/۷/۲۵ تاریخ پذیرش: ۸۹/۸/۳

چکیده

پیش زمینه و هدف: سلامتی و تعلیم و تربیت کودکان یکی از مسایل مهم اجتماعی که نقش اساسی در پیشرفت اجتماعی و اقتصادی جامعه دارد مطرح است. این مطالعه جهت تعیین نقش آموزش پیش دبستانی بر آگاهی‌های بهداشتی دانش آموزان اول ابتدایی منطقه ۴ تهران انجام گرفت. **مواد و روش کار:** پژوهش حاضر مطالعه‌ای مورد-شاهد است. نمونه‌ها شامل ۱۵۲ دانش‌آموز اول ابتدایی که شرایط پژوهش را دارا بودند به صورت تصادفی طبقه‌بندی انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه‌ای ۴ بخشی با ۵۴ سوال بود. برای تجزیه و تحلیل از آمار توصیفی و استنباطی (آزمونی مستقل، مجذور کای و آنالیز واریانس) استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین آگاهی بهداشتی پسران آموزش دیده و ندیده در زمینه تغذیه ($P=0/003$) و بهداشت فردی ($P=0/03$)، همچنین بین آگاهی بهداشتی دختران آموزش دیده و ندیده در زمینه تغذیه ($P=0/005$) ارتباط معنی‌داری وجود دارد. سواد مادران ($P<0/000$)، سواد پدران ($P=0/02$) بر آگاهی‌های بهداشتی کودکان، متغیر گروه بر آگاهی بهداشتی از تغذیه ($P<0/000$)، پیشگیری از حوادث ($P=0/04$) و بهداشت فردی ($P=0/03$) نیز معنی‌دار بود. نتایج اختلاف معنی‌دار دیگری را بین متغیرها نشان نداد.

بحث و نتیجه گیری: براساس نتایج، آموزش کودکان تاثیر بسزایی بر آگاهی‌های بهداشتی دارد. از آنجا که شکل‌گیری رفتار بهداشتی موضوعی چند وجهی بوده و عوامل متفاوتی علاوه بر حضور یا عدم حضور آموزش پیش دبستانی می‌تواند بر آن تاثیر گذار باشد، بررسی همه جانبه این عوامل می‌تواند معیارهای واضح‌تری جهت طراحی برنامه‌های آموزشی موثر کودکان فراهم سازد و پرستاران بهداشت جامعه در مدارس بهترین افراد جهت استفاده بهینه از منابع برای ارتقاء سطح آگاهی و عملکرد بهداشتی کودکان هستند.

کلید واژه‌ها: آموزش، پیش دبستانی، سلامت کودکان، آگاهی بهداشتی

دوماهنامه دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، دوره نهم، شماره دوم، پی در پی ۳۱، خرداد و تیر ۱۳۹۰، ص ۹۶-۹۰

آدرس مکاتبه: بابل، دانشکده پرستاری و مامایی حضرت زینب (س) تلفن: ۰۹۱۱۱۲۷۵۰۹۳

Email: h.sharifnia@mubabol.ac.ir

مقدمه

بیماری‌های دوران بزرگسالی ریشه در تربیت و آگاهی‌های دوران

ابتدایی مدرسه دارد (۱). پیلون (۱۹۸۶) آموزش را به عنوان

رفتار ارتقا دهنده تکامل بشری و نه فقط به عنوان تکامل فردی

تعریف می‌کند. به طوری که آموزش با شبکه پیچیده محیطی،

روان‌شناختی، بیولوژیکی، اجتماعی - اقتصادی و جنبه‌های

جسمانی مرتبط است که می‌تواند موجب پیشگیری از صدمات و

حوادث جبران ناپذیر شود (۲).

هدف عمده و پایه‌ای دانش مربوط به رشد و تکامل کودکان،

بررسی و شناخت رشد جسمانی و تکامل ذهنی آن‌هاست. شواهد

و نتایج علمی حاکی از افزایش بیماری‌های دوران کودکی مثل

دیابت، چاقی، استئوپوروزیس، بیماری‌های انگلی، حوادث و سوانح

است که در دوران پیش از دبستان از شیوع بالایی برخوردار

است. از طرفی دیگر بسیاری از عادات نادرست بهداشتی و

^۱ دانشجوی دوره دکترای پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی بابل، دانشکده پرستاری و مامایی حضرت آمل (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناس ارشد پرستاری، عضو باشگاه پژوهشگران جوان دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علی آباد کتول

^۳ کارشناس ارشد پرستاری، عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی بابل

بهداشتی اهمیت بسیار دارد و زمانی آموزش کامل خواهد شد که منتهی به رفتار صحیح بهداشتی شود (۱۰).

کودکان در سنین پیش از دبستان جهت بالابردن آگاهی‌های بهداشتی، نیاز به حمایت و آموزش دارند چرا که آموزش بهداشت یکی از اجزای مهم درک مفاهیم بهداشتی است (۱۱). مک کینی می‌گوید: کمکی که ارائه مراقبت‌های بهداشتی به طور صحیح در سنین قبل از مدرسه به سلامتی و بهداشت کودکان در سال‌های بعد می‌نماید نمی‌توان نادیده گرفت (۱۲) از این رو احتیاج به بررسی بیشتر کودکان سنین قبل از مدرسه می‌باشد (۱۳). تمام مراحل رشد کودک احتیاج به مراقبت دارد زیرا هر مرحله رشد به مرحله قبل متکی است. بنابراین عدم تامین نیازهای بهداشتی و سلامتی رشد و تکامل را به تعویق انداخته و تدریجاً ضایعات حاصله از آن بیشتر و جبران آن مشکل‌تر خواهد بود (۱۴). از آنجا که کودکان جزء گروه‌های آسیب پذیرند و آموزش در پیشگیری از مشکلات و شکل‌گیری آگاهی‌ها و رفتار بهداشتی نقش دارد، پژوهشگران را برآن داشت تا به بررسی نقش آموزش پیش دبستانی بر آگاهی‌های بهداشتی دانش آموزان اول ابتدایی بپردازند و گام اول جهت ارزیابی تاثیر برنامه‌های آموزشی نسبت به مسایل بهداشتی کودکان برداشته و نتایج حاصل از این پژوهش، پرستاران بهداشت جامعه و مراقبین بهداشتی و همچنین مسئولین مراکز پیش دبستانی را به نقاط ضعف و قوت آموزشی و پرورشی این مراکز آگاه سازد و تلاش‌های خود را در این زمینه سامان بخشند.

مواد و روش کار

در این مطالعه مورد - شاهدی ۱۵۲ دانش آموز اول ابتدایی مدارس دولتی منطقه ۴ تهران که آموزش پیش دبستانی را دیده و ندیده بودند با استفاده از روش نمونه‌گیری

رشد و تکامل مناسب کودکان و ایجاد رفتارهای بهداشتی صحیح متضمن حداکثر بقاء سالم و ایجاد نیروهای اجتماعی فعال برای شکوفایی جوامع خواهد بود. بنابراین توسعه آگاهی‌های بهداشتی و پیشگیری از رفتارهای پرخطر که می‌تواند سلامتی حیات را تهدید کند، در حساس‌ترین دوران زندگی یعنی از بدو تولد تا دوران نوجوانی امری ضروری است. کودکان در سنین پیش از دبستان و سال‌های ابتدایی مدارس گروه مستعدی برای اختلالات تغذیه‌ای و ابتلا به بیماری‌های گوارشی و هم چنین حوادث و سوانح غیر عمدی هستند که البته با شرایط اجتماعی و فرهنگی خانواده و محیط‌های آموزشی آن‌ها کاملاً در ارتباط می‌باشد (۴،۳).

از سال ۱۹۴۰، آسیب‌ها و حوادث بیشترین علت مرگ و میر کودکان سن ۱ تا ۱۹ سال را تشکیل می‌دهد به طوری که ۴۴ درصد علل مورثالیتی و موربیدیتی در این سن را شامل می‌شود. مطالعات اتیولوژی و اپیدمیولوژی طی ۳۰ سال اخیر نسبت به حوادث دوران کودکی حاکی از آگاهی پایین و دقت نظر کم خانواده‌ها و سیستم‌های آموزشی و مراقبتی آن‌ها است (۵،۶). شرمن (۲۰۰۷) بیان می‌کند نبود برنامه بهداشتی مناسب و کفایت پایین آموزش رفتارهای بهداشتی در دوران کودکی منجر به اختلال یادگیری در دوران تحصیل به خصوص افت تحصیلی در مقطع دبستان و به دنبال آن سال‌های بعد می‌شود که لزوم رویکردهای جدی نسبت به برنامه‌های آموزشی و دقت نظر بیشتر در دوران پیش از دبستان را دارد (۷).

آموزش بهداشت در خانه یا مدرسه نقش کلیدی در رشد و تکامل کودکان دارد و از آنجا که آن‌ها مدت زمان زیادی در محیط‌های آموزشی هستند بنابراین جهت پیشرفت عملکرد بهداشتی، محیطی مهم بشمار می‌رود (۸). عملکردهایی که می‌تواند پایه و اساس شیوه صحیح زندگی و در نتیجه نسل سالم باشد (۹). آموزش بهداشت در ایجاد رفتار صحیح

امتیازات ارزیابی و نسبت به یکدیگر مقایسه شدند. واحدهای مورد پژوهش بین سن ۶ تا ۷ سال داشتند و تحت سرپرستی پدر و مادر بودند. همگی مسلمان و والدین هیچ یک شاغل در گروه پزشکی و پیراپزشکی نبودند. نمونه‌هایی که آموزش پیش دبستانی را یک سال قبل از ورود به دبستان ندیده ولی به مهد کودک رفته بودند و هم چنین آن‌هایی آموزش پیش دبستانی را به صورت ناقص دریافت کرده بودند از مطالعه حذف شدند. با استفاده از آمار توصیفی و آزمون مجذور کای، آنالیز واریانس و تست T مستقل و به کمک نرم افزار آماری spss14 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها

جدول شماره ۱ مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش را

در دو گروه مورد بررسی نشان می‌دهد.

جدول شماره (۱): درصد فراوانی دانش آموزان آموزش پیش دبستانی دیده و ندیده بر حسب

مشخصات فردی در مدارس دولتی منطقه چهار تهران

درصد آموزش ندیده	درصد آموزش دیده	گروه	
		مشخصات فردی	
۲۶/۳	۲۶/۳	پسر	جنسیت
۲۳/۷	۲۳/۷	دختر	
۱۱/۸	۹/۲	۲۹-۲۰	سن پدر
۵۶/۶	۶۴/۵	۳۹-۳۰	
۲۶/۳	۲۳/۷	۴۹-۴۰	
۵/۳	۲/۶	۵۰<	
۴۶/۱	۴۶	۲۹-۲۰	سن مادر
۴۲/۱	۴۷/۴	۳۹-۳۰	
۱۰/۵	۶/۶	۴۹-۴۰	
۱/۳	۰	۵۰<	
۳/۹	۱/۳	بیسواد	سواد پدران
۳۸/۲	۲۵	ابتدایی	
۲۲/۴	۲۷/۶	راهنمایی	
۲۲/۴	۲۶/۴	دبیرستانی	
۱۳/۱	۱۹/۷	دانشگاهی	
۱۱/۸	۷/۹	بیسواد	سواد مادران
۳۲/۹	۲۶/۳	ابتدایی	
۲۳/۷	۲۶/۳	راهنمایی	
۲۶/۳	۳۰/۳	دبیرستانی	
۵/۳	۹/۲	دانشگاهی	

تصادفی طبقه بندی شده ۷۲ نمونه دختر (۳۶ نفر مورد و ۳۶ نفر شاهد) و ۸۰ نمونه پسر (۴۰ نفر مورد و ۴۰ نفر شاهد) انتخاب شدند. انتخاب مدارس به صورت تصادفی با توجه به پراکندگی جغرافیایی و تراکم دانش آموزان منطقه صورت گرفت. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه چهاربخشی بود. بخش اول ویژگی‌های فردی واحدهای مورد پژوهش و بخش دوم، سوم و چهارم سوالاتی پیرامون آگاهی‌های بهداشتی در زمینه تغذیه، پیشگیری از حوادث و بهداشت فردی بود که به صورت سوال صحیح و غلط تنظیم گردید. محتوای پرسش‌نامه با توجه به مطالب علمی موجود در کتب و مقالات و بر اساس چارچوب پنداشتی تهیه شد. جهت روایی ابزار اعتبار محتوی و جهت پایایی از آزمون مجدد ($r=0.95$) استفاده شد. داده‌ها از طریق مصاحبه با دانش آموزان جمع آوری شدند. هر پاسخ صحیح یک نمره و برای پاسخ غلط امتیازی منظور نگردید. جمع

جدول شماره (۲): مقایسه میانگین نمرات آگاهی‌های بهداشتی دانش آموزان با و بدون آموزش

پیش دبستانی تفکیک جنس

p	آموزش ندیده	آموزش دیده	گروه آگاهی	
			پسر	دختر
۰/۰۰۳	۱۲/۷	۱۳/۶	پسر	تغذیه
۰/۰۰۵	۱۲/۶	۱۳/۶	دختر	تغذیه
۰/۱۱	۱۰/۶	۱۱/۲	پسر	حوادث
۰/۱۸	۱۰/۴	۱۰/۹	دختر	حوادث
۰/۰۳	۱۲/۸	۱۳/۳	پسر	بهداشت فردی
۰/۴	۱۰/۸	۱۱/۱	دختر	بهداشت فردی
۰/۰۰۳	۳۵	۳۷/۳	پسر	مجموع نمرات آگاهی‌های بهداشتی
۰/۰۳	۳۵/۲	۳۷	دختر	مجموع نمرات آگاهی‌های بهداشتی

بودند آگاهی‌ها بهداشتی بهتری نسبت به آن‌هایی داشتند که آموزش پیش دبستانی را نگذرانده بودند.

تاثیر شغل مادران بر مجموع نمرات آگاهی‌های بهداشتی دانش آموزان آموزش دیده ($p=0/08$) و آموزش ندیده ($p=0/16$) و تاثیر شغل پدران نیز بر مجموع نمرات آگاهی‌های بهداشتی دانش آموزان آموزش دیده ($p=0/08$) و آموزش ندیده ($p=0/38$) اختلاف معنی‌داری نشان نداد.

مقایسه سواد مادران و پدران در دو گروه آموزش دیده و ندیده به ترتیب ($p=0/54$) و ($p=0/3$) بود که که اختلاف معنی‌داری را نشان نداد. اما تاثیر سواد مادران بر مجموع نمرات آگاهی‌های بهداشتی کل دانش آموزان آموزش دیده و ندیده معنی‌دار بود ($p<0/01$) یعنی با افزایش سواد مادران آگاهی‌های بهداشتی دانش آموزان بیشتر می‌شود. آزمون کمترین تفاوت معنی‌دار^۱ نشان داد که این تفاوت بیشتر مربوط به دانش آموزانی است که سطح سواد مادرانشان دبیرستانی یا عالی در مقایسه با دانش آموزانی که سواد مادرانشان در سطح ابتدایی یا بی سواد می‌باشند، است. تاثیر سواد پدران بر مجموع نمرات آگاهی‌های بهداشتی کل دانش آموزان آموزش دیده و

نتایج یافته‌های قسمت دیگر پرسش‌نامه که مربوط به بررسی اهداف ویژه بود، نشان داد مقایسه آگاهی‌های بهداشتی دانش آموزان پسر آموزش دیده با آموزش ندیده در زمینه تغذیه ($p=0/03$)، بهداشت فردی ($p=0/03$) و همچنین در مقایسه آگاهی‌های بهداشتی دختران آموزش دیده و ندیده در زمینه تغذیه ($p=0/05$) اختلاف معنی‌داری وجود دارد. از طرفی میانگین نمرات دو گروه آموزش دیده و ندیده در آگاهی‌های بهداشتی پیشگیری از حوادث به تفکیک جنس و میانگین نمرات آگاهی‌های بهداشتی دختران آموزش دیده و ندیده در زمینه بهداشت فردی اختلاف معنی‌داری نشان نداد. اثر متغیر جنس بر میزان آگاهی‌های بهداشتی معنی‌دار نبود. بنابراین میزان آگاهی‌های بهداشتی در دختران و پسران آموزش دیده و ندیده یکسان بود. اما در بررسی متغیر گروه بر نمرات بهداشت فردی ($p=0/03$)، پیشگیری از حوادث ($p=0/04$) و آگاهی‌های تغذیه‌ای ($p<0/01$) ارتباط معنی‌داری دیده شد. با این حال میانگین مجموع نمرات آگاهی‌های بهداشتی دانش آموزان دختر و پسر آموزش دیده و ندیده بر حسب جنس اختلاف معنی‌داری را نشان داد (جدول ۲). یعنی دانش آموزانی که آموزش پیش دبستانی را دیده

¹ least significant difference (LSD)

ندیده نیز معنی‌دار بود ($p=0/02$). آزمون LSD این تفاوت را بیشتر مربوط به دانش آموزشی که پدران آنها تحصیلات دبیرستانی یا عالی در مقایسه با دانش آموزشی که سواد پدرانشان در سطح ابتدایی یا بی سواد بود نشان داد. نهایتاً میانگین سن والدین در دو گروه آموزش دیده و ندیده تفاوت معنی‌داری را نشان نداد.

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش مشخص گردید که آگاهی‌های بهداشتی کودکان پسر در دو گروه آموزش دیده و ندیده در زمینه تغذیه مدارس دولتی منطقه چهار تهران تفاوت معنی‌داری با هم داشته است. این یافته‌ها موافق با نتیجه بردبار می‌باشد. وی بیان می‌کند: آموزش‌های بهداشتی بر عادات غذایی و میزان آگاهی کودکان در مورد تغذیه موثر بوده است (۱۵). از طرفی دیگر جولایی و همکاران (۱۳۸۳) بین رفتارهای بهداشتی تغذیه دانش آموزان با و بدون مربی بهداشت تفاوت معنی‌داری مشاهده نکرد (۹).

دختران نیز نسبت به آگاهی‌های بهداشتی پیرامون تغذیه در دو گروه تفاوت معنی‌داری را نشان دادند. امینی پور اظهار می‌دارد مراکز پیش دبستانی عمده ترین مکان برای تصحیح عادات غلط تغذیه‌ای در مرحله اول اجتماعی شدن کودک به شمار می‌روند (۱۶).

با توجه به نتایج، متغیر جنسیت بر آگاهی تغذیه‌ای کودکان معنی‌دار نیست. این نتیجه مغایر با یافته‌های کوهن و همکاران است. آن‌ها معتقدند که عموماً دختران به نسبت پسران دارای عادات تغذیه‌ای بهتر و بهداشتی‌تری هستند (۱۷). که البته این مغایرت می‌تواند ناشی از تفاوت سنی واحدهای مورد پژوهش باشد زیرا در تحقیقی که کوهن و همکارانش انجام دادند کودکان ۳-۱۲ سال مورد بررسی قرار گرفتند و

امکان دارد که با بالا رفتن سن در کودکان این تغییر را در نگرش و آگاهی کودکان دختر و پسر ایجاد کند. همچنین در این رابطه بردبار بیان می‌کند که بین جنس و آگاهی‌های بهداشتی در زمینه تغذیه ارتباط معنی‌داری وجود ندارد (۱۰). آنتونس و همکاران (۲۰۰۸) به این نکته اشاره می‌کنند که اصلاح عادات غلط و ایجاد درست غذایی و تغییر در الگوی غذایی به وسیله آموزش تغذیه در مدرسه مقدور خواهد بود (۲).

عدم وجود اختلاف معنی‌دار بین آگاهی‌های بهداشتی دانش آموزان در زمینه پیشگیری از حوادث با آموزش پیش دبستانی شاید ناشی از تعداد نمونه‌ها یا محتوای مطالب آموزشی پیش دبستانی در این گونه موارد باشد بنابراین این تصور پیش می‌آید که افزایش حجم نمونه یا حذف اثر جنس می‌تواند نتیجه را تغییر دهد؛ لذا کل دانش آموزان به دو گروه آموزش دیده و ندیده تقسیم شدند و تاثیر آموزش بین این دو گروه مقایسه شد که نتیجه اختلاف معنی‌داری را نشان داد. پس می‌توان استدلال نمود گسترش حوزه مطالعه با نمونه‌های بیشتر می‌تواند تاثیر قابل ملاحظه‌ای را نشان دهد. این نتیجه موافق با نتیجه پژوهش گراهام است که گزارش کرد: به طور کلی کودکان دانش و آگاهی در مراقبت از جراحات کوچک و چگونگی پاسخ به رویدادهای اورژانس را داشتند و پسران و دختران در همه زمینه‌های بهداشتی مشابه بودند (۱۸).

وجود اختلاف معنی‌دار آگاهی‌های بهداشتی در زمینه بهداشت فردی در دو گروه با نتیجه مطالعه گیوری مطابقت دارد (۱۹) و عدم تفاوت معنی‌داری بین دو گروه از دختران در همین زمینه شاید به دلیل تعداد کم نمونه‌ها باشد و یا این‌که این‌طور تعبیر نمود که کودکان دختر وقت بیشتری با والدین سپری می‌کنند و آگاهی‌های بهداشتی را در زمینه بهداشت فردی در منزل به حد مطلوب کسب می‌کنند و نسبت به

ندیده‌ها است. اگرچه عوامل متعددی در میزان آگاهی‌های بهداشتی موثر است اما به نظر می‌رسد آموزش مهم‌ترین تاثیر را داشته باشد. در ضمن باید به این نکته توجه داشت که ارتقاء رفتارهای و عادات صحیح سلامتی - بهداشتی خود مستلزم پیش‌نیازهایی است که فراتر از یک عامل آموزش پیش از دبستانی است. عادات و نگرش‌های خانواده و جامعه نقش مهمی در رفتارهای دانش آموزان دارند. بنابراین اهمیت به مسئله آموزش بهداشت جهت رفع مشکلات بهداشتی می‌تواند موثر باشد. نقش پرستاران بهداشت جامعه از طریق آموزش به خانواده‌ها، مسئولین مدارس، مهد کودک‌ها و ارائه راه حل‌های مختلف برای حل مشکل در زمینه رفتارهای بهداشتی کودکان حائز اهمیت است.

تقدیر و تشکر

از آموزش و پرورش منطقه چهار تهران و مدارس مربوطه که همکاری لازم با محققین کردند تشکر می‌شود.

References:

1. Singh M. The art, science and philosophy of child care. *Indian J Pediatr* 2009; 76(2) : 171-6 .
2. Antunes LD, Alves Antunes LZ, Fonseca Corvino MP. Education practices and attitudes within the pre-school environment: evaluating the education professionals. *Santons Braz Oral Res* 2008; 22(4): 340-5.
3. Sivakumar B, Nair KM, Sreeramulu D, Suryanarayana P, Ravinder P, Shatrugna V, et al. Effect of micronutrient supplement on health and nutritional status of school children: biochemical status. *Nutrition* 2006; 22:S15-25.
4. Fong CW, Bhalla V, Heng D, Chua AV, Chan ML, Chew SK. Educational inequalities associated with

دختران که به مراکز پیش دبستانی رفته‌اند چندان اختلافی در این زمینه وجود ندارد.

عدم تفاوت معنی‌دار بین شغل والدین بر مجموع نمرات دو گروه دانش آموزان با مطالعه بردبار همخوانی دارد. وی اظهار کرد بین شغل والدین و آگاهی‌های بهداشتی ارتباط معنی‌دار وجود ندارد (۱۵). همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد اختلاف معنی‌داری بین مجموع نمرات آگاهی‌های بهداشتی با تاثیر سواد والدین وجود داشت که ممکن است به خاطر شناخت لازم و درست جهت آموزش صحیح اصول بهداشتی بوده باشد. در کل به نظر می‌رسد تحصیلات والدین در بالا بردن آگاهی کودکانشان احتمالاً می‌تواند به دلایل زیر باشد: والدین از آگاهی‌های لازم در زمینه‌های بهداشتی به‌رمنند بوده‌اند.

والدین توانسته‌اند آگاهی‌های بهداشتی فرزندان خود را در این زمینه توسعه دهند شناخت لازم جهت آموزش صحیح اصول بهداشتی را داشته‌اند (۲). نهایتاً با توجه به نتایج، میزان آگاهی‌های بهداشتی کودکان آموزش دیده بیشتر از آموزش

- health-related behaviors in the adult population of Singapor. *Singapore Med J* 2007; 48(12):1091-9 .
5. Hambidge SJ, Davidson AJ, Gonzales R, Steiner JF. Epidemiology of pediatric injury-related primary care office visits in the United States. *Pediatrics* 2002; 109: 559-65.
6. Dancho KA, Thompson RH, Rhoades MM. Teaching preschool children to avoid poisons hazards. *J Appl Behav Anal* 2008; 41:267-71.
7. Sherman J, Muehlhoff E. Developing a nutrition and health education program for primary schools in Zambia. *J Nutr Educ Behav* 2007; 39:335-42.
8. Pomarico L, Souza IPR, Tura LFR. Oral health profile of education and health professionals

- attending handicapped children. *Pasqui Odotol Bras* 2003; 17(1): 11-6.
9. Jolae S, Mehrdad N, Bahrani N, Moradi Kalboland M. A comparative investigation on health behaviors of students in primary schools with and without health educator. *HAYAT J* 2004 ;6: 55-62. (Persian)
10. Mohseni M. Foundations of education and health. Tehran: Tahory Publication; 1997. (Persian)
11. Whaley LF, Wong D. Nursing care of and children. Toronto: Mosby Co; 1997.
12. Mackinney J. Key day care centers. Washington: Board of Difference; 2000.
13. Shine SE. The nurse and the early identification of young children at risk. *Int Nurs Stud* 1995; 16: 80-1.
14. Cuningham PJ. Nursery nursing. London: Nationals Society of Children's Nurseries; 2005.
15. Freeman R, Bunting G. A child to child approach to infants and toddlers. *J Am Diet Assoc* 2004; 104(1): 65-70.
16. Amini M. Review dietary habits of Mashhad city elementary school students. Tehran: Nutrition Institute Press; 1994. (Persian)
17. Cohen K, Ta Yopp B, Kelly PF, Michael RG. Age and sex difference in health habits and belief of school children. *Health Psychol* 1994; 9(1): 65-9.
18. Graham MV. Health perceptions and behaviors of school age boys and girls. *J Comm Health* 1992; 9(2): 77-86.
19. Givari A. Effect of oral hygiene education in primary school children, school age girls, Tehran Region 4. (Dissertation). Tehran: Tehran University of Medical Sciences; 2000. (Persian)